

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Pars Septima. Amor aliena nec surripiens, nec concupiscens. Ad septimum
præceptum: Non furtum facies. Et decimum: Non concupisces rem proximi
tui.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

187 4°. confitens juxta Card. de Lugo, & plerofque alios, fimiliter exprimeri debet fueritne agens, an patiens: vel quia agens committit pollutionem, non patiens qua talis; vel quia turpiter agens multò criminofior est eò qui patitur. Sed contra est quòd agens & patiens ad idem crimen sodomix concurrant per modum unius caufæ totalis, ficut agens & patiens ad idem crimen fornicationis. Quemadmodum ergo fornicatus in confessione exprimere non debet, an agens fuerit, an patiens. Ita fimiliter, &c. Paffus tamen sodomiticam pollutionem propriam, ultra cooperacionem ad pollutionem agentis, id exprimere debet: quia pollutio illa specie differt ab actu sodomitico alterius; ex quo licet nata fit fequi, non idèò confitenda non est dum de facto fecuta est, utpote in fe etiam mortiferè peccaminofa.

188 5°. sodomita jure civili pœnâ ignis punitur, juxta Codicem Theodofianum L. 9. tit. 7. Pœnâ verò capitis juxta Authenticam ut non licet contra naturam Collat. 6. Juxta Canones verò Laicus sodomita excommunicandus est, cap. Clerici de excess. prælat. Clericus autem privatur omni privilegio clericali, officio, beneficio, dignitate; atque infuper degradatur, brachioque fæculari traditur, juxta Bullam Pii V. quæ incipit *horrendum illud scelus*. Quod tamen plerique Doctores intelligunt de Clerico horrendum illud scelus committente frequenter, vel faltem (ut Cherubinus & Cevallos) bis vel ter: quia in Bulla illa folùm nominantur *exercentes sodomiam*; quo nomine venire non putant eum qui femel dumtaxat eam commiffit. Quidquid

de eo fit, tales de Clero dejici, vel ad agendam in Monasteriis pœnitenciam dettudi jubet Leo X. Bullâ *Superna*.

Quarta species peccati contra naturam est *bestialitas*, ad quam (ut fuprà dixi) reduci- tur concubitus cum dæmone, five incubo, five fuccubo. Quod peccatorum horribilium contra naturam est horribiliffimum, cum fit concubitus non folùm cum vivente alterius speciei, fed & cum capitali hoſte Dei, totiufque generis humani.

De bestialitate itaque differens S. Thomas 190 ubi fuprà ad 4. docet, quòd *inter vitia, quæ funt contra naturam, infimum locum tenet peccatum immunditie.... Graviffimum est peccatum bestialitatis: quia non fervatur debita species. Unde super illud Genef. 6. 37. "acculavit fratres suos crimine peffimo, " dicit Gloffa, quòd cum pecoribus mifcebantur. Post hoc autem est vitium sodomiticum, cum ibi non fervetur debitus fexus. Post hoc autem est peccatum ex eo quòd non fervatur debitus modus concumbendi; magis autem fi non debium vas, quam fi fit inordinatio fecundùm aliqua alia pertinentia ad modum concubitus.*

In bestialitatis confessione, quæ locorum 191 Ordinariis communiter refervatur, necesse non est dicere cum qua bestia. Sed omninò exprimendum, fi cum dæmone, ob nimis horribilem immanitatem, & irreligiofitatem, quæ (præter bestialitatem) est in ifta execrabili focietate. Inter Canones pœnitenciales Juri Canonico infertos decimus fic habet: *Qui coierit cum brutis, pœniteat plusquam feptem annis. Levitici verò 20. fic habetur: Qui cum jumento & pecore coierit, morte moriatur, pecus quoque occidite.*

P A R S V I I.

Amor aliena nec furriprens, nec concupifcens.

Ad feptimum præceptum: Non furtum facies.

Et decimum: Non concupifces rem proximi tui.

Infitus Dei erga homines amor in tota ferie divinatorum præceptorum elucet. Nam & per præcepta primæ tabulæ Deus amari quidem vult ab homine, fed ut beatos faciat amatores fuos. Scit enim ipfo amore beatos effe qui fe amaverint, ut Melliffius Doctor loquitur feim. 83. in Cant. Scit etiam verè ab Amoris Doctore Auguftino dictum (in Pfal. 31.) *pigri, mortui, deteftandi, miferi eritis, fi non amemus, non peritura & caduca bona, fed fempiterna; non terrena, fed caeleftia. Ideò namque per Apotolum fuum Coloff. 3. dicit: Qua fufum funt querite, ubi Chriftus est in dextera Dei fedens; que fufum funt fapite, non qua fuper terram. O anima! (ait rurfum Auguftinus in Pfal. 102.) erige te, tanti vales!.... Summum bonum, hoc est unum bonum.... Sunt*

Tom. II.

& inferiora bona, qua aliis & aliis bona funt. Pecori quid bonum est, fratres, nifi implere ventrem, carere indigentia, dormire, gefire, vivere, fanum effe, generare.... Tu tale bonum queris?.... Cohæres Chrifti, quid gaudes: quia focius es pecori? Erige fperam tuam ad bonum bonorum omnium. Dic ei, qui fatiat in bonis defiderium tuum, quafi (profequitur Auguftinus) quafi refponderet anima: Non fatiabor de mortalibus, non fatiabor de temporalibus, aliquid æternum donet, aliquid æternum concedat: Sapienciam fuam det mihi, Verbum fuum mihi det, Deum apud Deum, & fe Deum Patrem, & Filium, & Spiritum fanctum.... Novus quid mihi fufficiat.... Ofende nobis Patrem, & fufficit nobis. Propterea ergo fædarum voluptatum concupifcenciam fexto & nono præcepto, temporalium quoque bo-

norum proximi concupiscentiam septimo & decimo inhihet præcepto, simul volens, ut inter homines pax, charitas & concordia conseruetur, præsensque etiam vita tranquillè & sine cuiusquam injuria transigatur. Iste est finis ad quem Deus secundæ tabulæ præcepta ordinavit, vetando non solum homicidium & mœchiam, quibus injuria proximo fit in præcipuis inferioribus bonis; sed & quodcumque furtum ac rapinam, omnemque injuriosam actionem, quâ ipsi in fortunæ bonis nocuum infertur, specialem suam providentiam & amorem ostendens erga genus humanum, usque ad infima bona ista se extendentem, ut homines inde moveantur ad laudandum & amandum Deum, sollicitèque servanda præcepta ipsius, ut sicut in favorem tuum Deus aliis prohibet res tuas invadere & concupiscere; ita & tu ex amore tam amabilis legis caveas ab invadendis concupiscendisque rebus alienis, conformiter ad istud generale legis naturalis Edictum: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.*

CAPUT I.

Furti definitio ac divisio.

- 1 **F**urtum strictè sumptum est *oculta acceptio rei aliena, domino rationabiliter invito.* Dixi 1°. furtum *strictè sumptum*, quia furtum latius accipitur, dum hoc præcepto prohibetur, pro omni utique illicita usurpatione rerum proximi; neque enim rapinam permisit (inquit Augustinus q. 71. super Exod.) *qui furtum prohibuit; sed utique à parte totum intelligi voluit, quodquid illicitè rerum proximi auferitur.*
- 2 Dixi 2°. *oculta*, ad differentiam rapinæ; non quòd furtum & rapina specie differant penes occultum & manifestum præcisè, sed quia furtum, hoc ipso quòd fit occultè, solum importat injuriam illatam circa rem alterius, sine vi; per quod differt à rapina, quæ est *violenta acceptio rei aliena, præsentè & rationabiliter invito Domino*; atque ita ultra injuriam illatam rei alterius, importat injuriam illatam personæ per violentiam ipsi illatam, juxta Philosophum 5. Ethic. 2.
- 3 Dicitur 3°. *acceptio*, sic tamen ut eo nomine intelligatur *etiam injusta detentio*, inquit S. Thomas q. 66. a. 3. ad 2. Per injustam proinde acceptionem intelligitur omnis injusta contractatio, non quâ quis rem alienam damnificat (injusta quippe combustio v. g. domus alienæ non est furtum) sed quâ eam sibi applicat.
- 4 Dicitur 4°. *rei aliena*, sive aliena sit quoad proprietatem, sive quoad usum, sive quoad detentionem oppignoratitiam, &c. Unde quispiam fur esse potest rem suam accipiendo; ut si eam Monti pietatis oppignoratam occultè furripiat, taxâ non solutâ.
- 5 Dicitur 5°. *domino rationabiliter invito*, per dominum intelligendo quemcumque legitimum occupatorem, seu detentorem. Si enim de consensu ipsius res accipiatur, non

est furtum; uti nec dum accipitur ipso quidem invito, sed irrationabiliter, ut si rem ipsius accipias in extrema necessitate, in qua tenetur consentire; vel si accipias in bonum ipsius, v. g. si gladium furripias furibundo, ne aliis noceat.

Furtum, sic definitum, dividitur in simplex & qualificatum. Simplex est illud quod aliam non habet malitiam nisi simplicis furti. Qualificatum, quod specialem habet malitiam. Unde furtum qualificatum in quatuor subdividitur species seu modos; videlicet sacrilegium, plagium, abigeatum, & peculatum.

Sacrilegium est furtum rei sacræ de loco facto, vel non sacræ de sacro, vel sacræ de non sacro. Can. *quisquis* 7. q. 9. Siquis rem sacræ de loco sacro furatus fuerit, utramque circumstantiam illam debet aperire in confessione. Per bona sacræ, ea intelliguntur, quæ sacrorum cultui, Ecclesiæ Ministris, & pauperum usui piè attributa sunt; quæ si ipsimet Ecclesiæ Ministris in privatas cupiditates, perniciosasque libidines convertant, sacrilegi sunt, ut ait Catechismus Concilii Tridentini, & Augustinus tr. 50. in Joan. probat exemplo Judæ: *Ecco fur Judas, fur & sacrilegus. Non qualiscumque fur; fur loculorum, sed Dominorum; loculorum, sed sacrorum. Si crimina discernuntur in foro qualiscumque furti & peculatus (peculatus enim dicitur furtum de Republica; & non sic judicatur furtum rei privata, quomodo publica;) quanto vehementius judicandus est fur sacrilegus, qui ausus fuerit, non undecumque tollere, sed de Ecclesia tollere? Qui aliquid de Ecclesia furatur, Juda perditio comparatur.*

Sed etne sacrilegum furtum burfâ divitis 8 in Ecclesia orantis? Negat Diana p. 1. tr. 7. resol. 27. cum Fagundez, Henriquez, & aliis, aientibus, furtum rei non sacræ de loco sacro non esse sacrilegum, si res illa non sit ibi tamquam commodata ad usum vel ornatum loci sacri, vel ibi deposita tamquam in azylo, sed ibi sit per accidens. Sed contrarium videtur dicendum cum Petro Ledesma, Menochio, Suarez, Reginaldo, Layman, &c. Quia Joannes Papa citato can. *quisquis*, absolute & indistinctè definit, sacrilegum esse furtum rei non sacræ de loco sacro. Ubi verò lex non distinguit, neque nos distinguere debemus, nec verba generalia legis pro arbitratu nostro restringere, sed generaliter & indistinctè accipere, quod lex generaliter & indistinctè dicit L. *de pretio* 8. ff. de publici in rem act.

Plagium est furtum hominis liberi, vel alieni servi.

Abigeatus est furtum, seu injusta & dolosa abductio alienorum equorum, ovium, pecorum.

Peculatus est furtum de Republica, ut Augustinus supra, sive furtum rei pertinentis ad Fiscum, vel ararium publicum.

10 Furtum & rapinam esse peccata ex genere suo mortalia, declarat Apostolus 1. Cor. 6. dicens: *Neque fures, neque rapaces regnum Dei possidebunt.* Enimvero iniustitia, quam continent, est ex suo genere mortalis.

11 Nec contrarium dicitur Prov. 6. *Non grandis est culpa, cum quis furans fuerit, &c.* Quia (ut S. Thomas a. 6. ad 1. observat) id ibi dicitur vel propter necessitatem inducentem ad furandum, que diminuit, vel totaliter tollit culpam. Unde subditur: *furatur enim, ut esurientem impleat animam.* Vel id dicitur, non absolute, sed comparative ad adulterium, uti manifestum est ex contextu. Unde V. Beda: *Furtum, non ex sua estimatione, sed ex comparatione peccati majoris, id est adulterii, non grandis esse culpa perhibetur.* Sicut Hierusalem peccans dicitur: „ Justificata est Sodoma ex te; „ non quia Sodoma nulla, vel parca, sed quia Hierusalem plura peccavit.

12 Fures etiam se excusare non possunt, ex hoc quod omnia bona jure naturæ sint communia. Neque enim hoc verum est positivè, sed negativè, in quantum jure naturæ particularibus non sunt applicata, sed jure gentium dumtaxat. Sed ex quo jure gentium facta est ipsorum applicatio & divisio, lex naturæ prohibet illa furripere, juxta illud Augustini lib. 11. Confess. c. 4. *Furtum certe punit lex tua Domine, & lex scripta in cordibus hominum, quam ne ipsa quidem delet iniquitas. Quis enim fur æquo animo furem patitur? Nec copiosus adactum inopia.*

13 Porro furiorum tam multa sunt genera (ait Catechismus Rom. p. 3. c. 8. n. 6. & 7.) ut ea dinumerare sit difficillimum; quare de his duobus, furto & rapina, dixisse sat erit, ad quæ... reliqua... referuntur. Non soli itaque illi sunt fures, qui res alienas occultè furripiunt, sed illi etiam sunt fures, qui furto sublatas res emunt, vel aliquo modo inventas, occupatas, aut ademptas retinent. At enim Augustinus l. 50. homil. 9. „ Si invenisti, & non reddidisti, rapuisti. „ Quod si rerum dominus nullâ ratione inveniri potest, illa sunt bona in usus pauperum conferenda... Eodem se alligant scelere, qui in emendis vendendisque rebus fraudes adhibent... Graviore & iniquiore in hoc furiorum genere sunt ii qui fallaces & corruptas mercas vendunt pro veris & integris; quivè pondere, mensurâ, numero & regulâ decipiunt emptores... Furtum etiam apertum est operariorum & artificum, qui totam & integram mercedem ab iis exigunt, quibus ipsi justam & debitam operam non dederunt. Nec verò distinguuntur à furibus servi dominorum, rerumque custodes infidi: quin etiam eò sunt detestabiliores (quam reliqui fures, qui clavibus excluduntur) quod furaci servo nihil domi obsignatum, aut occlusum esse potest. Furtum præterea facere videntur, qui fictis simulatisque verbis, quivè fallaci mendacitate pecuniam extorquent; quorum eò gravus est peccatum, quod furtum mendacis cumulant. Illi quoque in furtum numerantur.

Tom. II.

ro reponendi sunt, qui cum ad privatum aliquod publicumve officium conducti sunt, nullam vel parvam operam navantes, minus negligunt, mercede tantum ac pretio fruuntur.

Rapina etiam patenti latet: nam qui debitam operarii mercedem non persolvunt, sunt rapaces... In hoc quoque crimine rapacitatis includuntur, qui quæ Ecclesia Praesidibus & Magistratibus debentur vectigalia, tributa, decimas, & reliqua hujus generis, non dissolvunt, vel intervertunt, & ad se transferunt. Huc etiam referuntur feneratores, in rapinis acerrimi & acerbissimi, qui miseram plebem complicant & trucidant usaris... Item rapinas faciunt nummarii Judices, qui venalia habent judicia, & pretio muneribusque delinunt, optimas tenuiorum & egenium causas everiunt. Frandatores creditorum, & inficiatores debiti, quique sumpto temporis spatio ad solvendum suâ vel alienâ fide merces emunt, neque fidem liberant, damnabuntur eodem rapinarum crimine: sicut & omnes in solvendo ita morosi, ut non nisi per litem cum sumptibus creditoris cogi possint ad solvendum. Et qui prodigalitate, luxuriâ, comestationibus, ludis, luxu creditoribus decoquunt; debitaque contrahunt, cum sciant se non esse solvendo; & qui bonis cedunt in fraudem creditorum; & qui dolo à creditoribus imperant remissionem partis debitorum, fingentes se totum solvere non posse, cum reverâ possint; & Dynastæ, qui contra jus auferunt aliquid à subditis, aut etiam ab extraneis; & illi milites, vel militum Ducis, qui in bello injusto prædas ex hostibus accipiunt; & rursus milites, qui etiam in bello justo, absque jussu Principis, vel Ducis, agros populantur, vel domos incendunt, vel in itinere, hyemalibusve stationibus, rusticos vel cives hostilem in modum vexant, spoliant, pecuniamque seu alia, præter id quod sibi constitutum est, extorquent; & quicumque res naufragorum diripiunt (quos anathemate percussunt varia Concilia, Romanum sub Gregorio VII. Lateranense III. sub Alexandro III. cap. 24. &c.) denique raptiores dicuntur à SS. Patribus, qui, in frugum inopia, comprimunt frumentum, faciuntque ut suâ culpâ rarior ac durior sit annona; quod etiam valet in rebus omnibus ad victum & ad vitam necessariis, ad quos illa Salomonis pertinet execratio: „ Qui abscondit frumenta, maledicetur in populo.

CAPUT II.

Quantitas requisita ad furtum mortale.

15 V Aldè difficilis est exacta determinatio istius quantitatis: quia difficillimum, imò vix aut ne vix quidem possibile est definire, quantum præcisè quantitas ad hoc ita requiratur, ut minor non sufficiat. Nec hoc solum habet locum in furtis, sed & frequenter in aliis peccatis. Quia quemadmodum Medici de multis morbis certi sunt, quod ex se lethales sint, & de multis, quod soli mortem non inferant,

at de plerisque incerti, sine an non sint mortiferi; ita & Theologi de multis peccatis sciunt quod lethalia sint, de multis quod talia non sint; at de plerisque adeo incerti, ut *difficillimum sit invenire* (inquit Augustinus l. 21. de Civit. Dei c. ult.) *periculosissimum desinare. Ego certe* (prosequitur Aquila Doctorem) *usque ad hoc tempus, cum inde satagerem, ad eorum indaginem pervenire non potui. Et fortassis propterea lateam, ne studium proficiendi ad omnia peccata cavenda pigrescat.* Ex qua Augustini confessione conficitur, animarum Directores non posse semper determinare an hoc vel illud peccatum, de quo interrogantur, mortale sit, an veniale tantum, sed in multis cum Augustino fateri debere hoc sibi esse incertum; imò se nescire; quod & ipsimet interrogantibus utile est confiteri, ut dum dubitant, sine hoc vel illud mortale, an veniale tantum, illud vel idè studiosè caveant, ne se periculo peccati mortalis exponant.

16 Dixi cum Augustino, &c. ut ad humilem Augustini confessionem reflectant, qui passim in omnibus definire audent, hoc esse mortale, istud veniale dumtaxat. Vel enim se existimant scire, quod nescivit Augustinus; vel licet Augustino inferiores, temerè definire audent, quod ausus non fuit Augustinus, imò agnovit sibi esse periculosissimum definire. Et hoc non sine suo aliorumque periculo. Sunt enim alii causa, quòd dum sibi persuadent solum venialia esse, quæ reverà mortalia sunt, minus sollicitè ea caveant, periculoque salutem suam exponant.

17 Ut igitur ad propositum redeamus, quàm difficile sit determinare præcisam quantitatem necessariam ad furtum mortale, satis ostendit magna opinionum hac in re diversitas: lucem tamen aliquam dabunt regulæ sequentes.

18 *Regula prima:* pro ritè formando iudicio de furto, num sit mortale, an veniale, duo potissimum consideranda sunt, nimirum ex parte rei ablatæ ejus quantitas, aut valor; & ex parte personæ cui auferretur, sine multum vel parum rationabiliter invitus. Patet ex furti definitione, ex qua habemus ista duo esse furto intrinsicè, rem scilicet ablatam, & quòd ablatio ista fiat domino rationabiliter invito.

19 *Regula secunda:* cum ex dictis certò determinari non possit aliqua certa quantitas, infra quam furtum ratione parvitatis materiæ semper sit veniale dumtaxat, & supra quam semper mortale, videtur hoc petendum ex communi æstimatione prudentum, qui talem quantitatem sic judicant notabilem, ut dominus in ejus ablatione sit rationabiliter multum invitus. Eò quòd rerum valor à communi prudentum æstimatione pendeat, ex variis considerationibus sic vel sic judicantium, habità ratione commodi quod ex earum possessione & usû homines percipere solent; habità etiam ratione temporis & loci. Quia res uno tempore & loco communiter pluri æstimatur quàm alio.

Regula tertia: datur aliqua quantitas, quæ five à paupere, five à divite, vel etiam à ditissimo auferatur, sufficit ad mortale peccatum, etiam si ditissimus ex ablatione ipsius in sua persona quoad victum & vestitum non multum incommodetur. Quia ex ipsius ablatione multum equidem incommodari potest in facultate de ea disponendi in ordine ad varias functiones & onera sustinenda. Et talis quantitas communi Doctorem sensu ac iudicio, est valor unius aurei, seu decem Juliorum, vel trium florenorum Brabantiorum. Furtum proinde unius aurei valde probabiliter æstimatur mortale, etiam si persona cui furripitur, sit Rex, vel Princeps, vel homo ditissimus. Quia licet aureus videatur res parva comparative ad divitias immensas Regis, vel Principis, est tamen res secundum se absolute magni valoris in ordine ad usus humanos: utpote in ordine ad quos est notabiliter utilis & commoda; cum sufficiat ad stipendium diurnum decem militum v.g. Gravititas verò furti per se spectanda non est à sola paupertate vel divitiis ejus cui auferretur, sed à valore rei quæ furripitur. Si enim valor ipsius in ordine ad usus humanos sit magnus, damnum ipsius censetur magnum, five res illa auferatur Regi, five pauperi.

Regula quarta: valde etiam probabiliter auferunt multi, duos regales, id est decem asses Belgicos, moraliter loquendo, esse materiam sufficientem ad furtum mortale, five quis illam furripiat à communi cive vel mercatore, five à Rege vel ditissimo homine. Ita Sylvius, & alii apud ipsum. Tamen enim respectivè ad Regem, vel hominem ditissimum, seu potius respectivè ad divitias ipsorum duo regales non videantur quid magnum, sed modicum; sicut unus aureus respectivè ad decem, viginti, vel centum aureorum millia, non videtur quid notabile; in se tamen, & secundum se est quid notabile; cum sufficiat honesto operario ad victum & stipendium diurnum, essetque furibus magna furandi illecebra contra Republicæ bonum, si absque mortali furari possent duos regales, tam à ditissimis, quàm à mediocriter divitibus, & honestis artificibus vel civibus: cum eos furandi occasiones sint admodum frequentes, & ex his commodum non modicum furibus proveniret. Unde (Navarro teste) quibusdam in Diocesisibus, de consilio virorum doctorum ac prudentum, statutum est, ut excommunicatio pro furto duorum regalium concedatur.

Nec dicas quòd furtum duorum regalium viro prædiviti non afferat notabile incommodum vel damnum. Tum quia licet non afferat ipsi notabile incommodum, vel damnum in ordine ad victum & vestitum ipsius, ipsum tamen privat facultate disponendi de re in se & secundum se notabili; affertque ipsi notabile incommodum & damnum in ordine ad varias functiones vel usus, ad quos quantitas

illa applicari potest: utpote quæ Regi sufficit ad solvendum stipendium diurnum duorum militum.

23 Tum quia materia furtiva hinc distinguenda est à materia damnificativa: quia materia aliqua potest esse furtivè levis, licet damnificativè sit gravis, & contrà. Subula namque furto sublata futori, vel acus fatori est furtivè levis, damnificativè tamen gravis, si contingat futorem vel factorem, ob furtum illius à labore cessare debere toto uno die, cum ex hoc privetur honestà illius diei sustentatione. Quo tamen non obstante fur illius non incurret excommunicationem contra fures latam: utpote quæ non incurritur nisi ob furtum materiae furtivè gravis. Ex adverso aureus furto sublatus homini ditissimo, modicum ipsi incommodum affert in ordine ad victum & vestitum ipsius, modicum etiam damnnum ut sic affert personæ ipsius: quia tamen in se & secundum se est materia notabilis, furtum illud est furtivè grave, licet damnificativè leve, sensu dicto. Simile quid accidit ex parte involuntarii domini, ad furtum requisiti; contingit enim dominum esse notabiliter invitum, si ipsi auferatur res, secundum se levis, cui multum afficitur, & quidem magis invitum, quam si auferretur ipsi illa pecuniæ quantitas quam Doctores passim concedunt sufficere ad furtum mortale; furtum tamen illud, licet domino adferat notabile incommodum, seu privationem rei quâ multum delectabatur; non est furtivè mortale, sed veniale dumtaxat. Sic ex adverso dicunt Doctores, furtum aliquod posse esse grave ex parte materiae furto sublatae, sic tamen ut non sit mortale, eò quod dominus non sit notabiliter invitus, vel non sit invitus quoad substantiam, sed quoad modum dumtaxat; quomodo censent aliquando contingere, quod filius à patre surripiat unum aureum, absque peccato mortali. Qua de re plura infra.

24 *Regula quinta:* aliquo nihilominus sensu verum est quod Arragonius, Valentia, Layman, Bonacina & alii dicunt, eandem quantitatem, quæ parva est respectu divitis, posse esse magnam respectu pauperis; per consequens, dum materia furti non est in se & secundum se absolute magna, videndum an non sit magna respectivè ad personam cui auferatur. Tamen enim furari sex asses Belgicos v. g. non sit furari materiam, seu quantitatem magnam absolute, & secundum valorem quem habet in ordine ad commercia; est tamen furari materiam, seu quantitatem magnam respectivè ad personas, quæ à mane in seram noctem laborare debent, ut eam acquirant, & à fortiori respectu personarum, quæ ne totâ quidem die, à mane in seram noctem laborando, quantitatem illam acquirere possunt: meritò enim reputatur materia magna respectu eorum, quibus tanti constat acquisitio illius: cum sit eos spoliare pretio, imò plusquam pretio & valore laboris magni, sicut & susten-

tatione diurnâ, vel plusquam diurnâ. Igitur materia, quæ respectivè ad divitem reputatur levis ob abundantiam, meritò reputatur gravis respectivè ad pauperem, ob longè minorem abundantiam, & quia pauper longè plus laborare debet ut acquirat quinq; quam dives ut acquirat decem, & quia quinque pauperi sufficiunt ad honestam sustentationem diurnam; diviti verò ad eam non sufficiunt decem, nec plerumque viginti, &c. Materiae proinde furtivæ gravitas taxari non debet penes solum valorem, quem habet in ordine ad publica commercia, sed vel inde, vel etiam penes valorem quem habet in ordine ad privatas necessitates & usus, sicut & penes laborem respectivè impendendum pro illius acquisitione. Sic enim taxavit Sapiencia Patris Luc. 21. dum plus estimavit donum duorum minorum arario Templi factum à paupercula vidua, quam dona in se absolute longè majora divitum: *Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper plusquam omnes misit: nam omnes ex abundantia sibi miserunt; hæc autem ex eo quod deest illi ad victum.* Unde patet quod vel tres asses furari ei qui toto die nêre debet ad eos lucrandos, & cui quantitas ista sufficit ad diurnam sustentationem, sit furari quantitatem furtivè magnam, adeoque furtum mortale.

Et quia de ratione intrinseca furti est quod 25 dominus sit rationabiliter invitus, & de ratione intrinseca furti mortalis, quod sit rationabiliter multum invitus; hinc etiam iudicium furti mortalis pendet intrinsecè à circumstantiis personarum furis, & ejus cui sit furtum: plerumque enim dijudicari nequit, an dominus sit vel non sit, vel an sit rationabiliter multum vel parum invitus, nisi consideratis circumstantiis illis. Siquidem dominus non est rationabiliter invitus, si accipiens in extrema sit necessitate, vel ipse dominus sit debitor adeo morosus, ut creditor ab ipso recipere nequeat sibi debitum, nisi ipsi surripiat in justam compensationem. Neque ex hoc quod dominus sit rationabiliter multum invitus rem suam sibi surripi ab extraneo, eo ipso talis censetur respectu uxoris vel filii. Et hinc sit

Regula sexta: tamen Doctores, ut supra 26 dixi, majorem, imò duplè majorem quantitatem requirant ad mortale furtum filii respectu patris, vel uxoris respectu mariti, quam ad mortale furtum extraneorum; hinc tamen non sunt laxanda habentia; nec dicendum cum Card. de Lugo saltem 50. aureos requiri ad mortale furtum filii Principis, vel (cum Lessio & Dicastillo) à mortali excusari filios à parente divite furantes duos vel tres aureos. Quandoquidem doctrina ista videatur periculosa, solusque Deus norit in qua præcisè quantitate mortaliter peccent filii, furantes à parentibus suis. Ideoque periculosum sit ipsos temerè à mortali excusare peccato, dum materia in se notabilis est.

1º. quia Scriptura sacra temeritatem illam 27

damnate videtur, dum dicit Proverb. 28. *Qui subtrahit aliquid à patre suo, & à matre, & hoc dicit non esse peccatum*, vel non esse mortale, dum materia est gravis, *pariceps homicida est*, quia occidit animam suam, vel alterius, cui hoc dicit.

28 2°. septimo Decalogi præcepto filiis, æquè ut aliis, dicitur: *Non furivm facies*, id est alienum non surripies, absque consensu domini, dum haberi potest. Unde Catechismus Rom. hîc dicit, furti reos esse filios & uxores à patribus & maritis surripientes.

29 3°. doctrina illa portam latam aperit domesticis furtis, ex quibus mala multa nata sunt sequi, graves utique discordiæ, suspensiones, & judicia temeraria, jactura magna rei familiaris quam pater reservabat ad ulus necessarios.

30 4°. illius doctrinæ patroni nimis facile præsumunt, vel permittunt filiis præsumere, quòd pater hujusmodi furtis non multum dissentiat; cum contrarium potiùs præsumendum sit: quia filius ex una parte debet parentibus honorem, qui exigit ut nihil notabile agat, nisi requisito eorum consensu; ex alia parte obligatio quam habent parentes erga filios, & alios qui ad suam curam pertinent, exigit quòd non sint faciles in consentiendo hujusmodi furtis. Ad partem enim pertinet jus administrandi bona familiæ, cognoscendique & judicandi quos in usus impendi debeant. Ipsi quoque ex officio incumbit impedire luxum, vanitates, & superfluos usus, propter quos furta illa frequenter committuntur. Si enim rationabilis causa surripiendi ut plurimum intervenire dicatur, cur non petitur expressus patris consensus? Quis non videret, fundamentum esse præsumendi quòd occultè surripientes in conscientia existiment non obtinendum consensum, si peteretur; sed parentes rationabiliter negaturos, ob rationes quas filiis exponere non solent, quarum una est quòd sciant filios vel filias frequenter cupere hanc vel illam pecuniæ quantitatem, ut in vanos vel malos fines expendant.

31 Per hæc tamen non intendo dicere, quòd filii semper mortaliter peccent dum aliquid in se notabile parentibus surripiunt, absque expresso ipsorum consensu; sed quòd per hoc periculo se exponant peccati mortalis, nisi ex indicis particularibus satis ipsis constet de tacito consensu ipsorum; quòdque Confessarii faciles esse non debeant in excusandis occultis ejusmodi surreptionibus.

32 *Regula septima*: de Religiosis furantibus de bonis Monasterii, non est philosophandum uti de filiis, quasi tanta quantitas requiratur ad mortale furtum ipsorum, quanta requiritur ad mortale furtum filiorum. Quia licet filii sint Monasterii cap. licet de sepulturis; est tamen inter filios Religiosos & sæculares differentia magna. Tum quia Religiosi non sunt hæredes in spe bonorum Monasterii, sive nullum habent jus successionis, nec capacitatem

proprietas, uti habent filii sæculares. Tum quia longè alia est professio ipsorum ac sæcularium, longèque majorem perfectionem, seu perfectiorem abdicacionem rerum temporalium profitentur, ratione voti paupertatis. Idèdque Superior ipsorum jure præsumendus est magis rigorosè invitus respectivè ad ipsos, quàm pater carnalis respectivè ad filios carnis suæ. Unde nimis laxa, religiosæque disciplinæ noxia videtur opinio Soti & Rodriguez, ad mortale furtum in ipsis requiritur duos aureos; sicut & opinio Petri de Ledesma, aientis in ipsis ad mortale furtum non sufficere octo vel novem regales. Imò rationabilius dicitur in ipsis sufficere duos regales, sive eam quantitatem quæ sufficit in secularibus non filiis ad furtum mortale. Ita Rebelius, Azorius, Grassius, Bonacina, alique communiùs. Et ita anno 1594. determinatum fuit in Congregatione Generali Patrum Societatis. Congregatio verò Fulienfium, tametsi divitum, in suo Generali Capitulo, unanimi voto decrevit, summam unius Julii, id est sex circiter assium Belgicorum, esse sufficientem in Religiosis istius reformatissimæ Religionis ad furtum mortale, prout refert Bartholomæus à S. Fausto disp. 34. q. 51.

Suarez tamen cum plerisque aliis censet, 33 mortalis furti facile non condemnandos Religiosos, esculenda & poculenta ad usum suum surripientes (licet in eo notabilem sæpè indecentiam committant contra religiosam perfectionem) nisi damnificatio Monasterii foret nimia, vel res illæ, non ad unum actum comedendi vel bibendi surriperentur, sed valde magna in quantitate, ut occultè retentæ paulatim consumerentur.

CAPUT III.

Casus in quibus mortale est repetitis vicibus sic furari modica, ut exinde tandem excrescat quantitas magna.

34 **P**rimus casus est, dum multi ab uno aliquo homine auferunt singuli modicam quantitatem, ita tamen ut ex modicarum illarum quantitatum collectione, dominus grave damnum patiat, ut dum ager vel vinea à multis hominibus concurrentibus vastatur; qui si simul conspirent ad istud totale damnum, adedque singuli confluant ad totalitatem illius, singuli mortaliter peccant, & singuli (juxta dicta de restitutione) in solidum tenentur ad restitutionem totius damni. Si tamen non conspiraverint, sed fortuito occurfu, non adjuvantes alter alterum, quid modicum de vinea singuli vastaverint, singuli venialiter tantum peccaverunt, solumque tenentur ad restitutionem pro parte sua; quippe qui ad alias damni partes non influxerunt, ut supponitur.

35 Secundus casus est, dum unus à diversis personis modicum surripit, ex quo singulari quidem personæ leve damnum patitur, sic tamen ut ex omnibus damnis simul spectatis gra-

ve damnum refultet, ut fieri solet in iis qui ponderibus ac mensuris utuntur dolosis, quæ singulos accedentes obolo defraudant, & in sartoribus, affuetis retinere fragmenta residua ex vestibus à se confectis, non ita vilia, ut rationabiliter censeantur à dominis derelicta. Et isti sine dubio rei sunt furci mortalis. Quia modus ille furandi, licet forte nulli in individuo notabile damnum inferat; infert tamen multitudini sic damnificatorum, graviterque nocet humanæ societati; & nisi graviter prohibitus esset, lata pateret janua ditescendi, statumque suum augendi per furtivas ejusmodi machinationes, honestasque artes & commercia negligendi, in grave Reipublicæ detrimentum. Propter quod Prov. 11. Spiritus sanctus contestatur: *Statera dolosa abominatio est apud Deum.* Et Deuteron. 25. *Non habebis in sacco diversa pondera, majus & minus; abominatur enim Dominus Deus tuus eum qui facit hoc.*

36 Quicumque ergo hoc faciunt ex proposito, in continuo sunt statu peccati mortalis, tenenturque restituere personis damnificatis, si moraliter fieri queat; sin minus pauperibus, maxime illius loci. Illi verò qui non ex proposito, sed casu multa modica furantur à multis, tunc mortaliter peccant, dum advertunt iis notabilem compleri quantitatem.

37 Dicunt quidem plerique majorem eo casu quantitatem ad furtum mortale requiri, quàm si res tota simul & semel ab uno furriperetur. Sed quia istius excessus quota determinari vix aut ne vix quidem potest, pro casuumque varietate varia admodum esse potest; in praxi facile connivendum non est iis qui quantitatem satis notabilem furripuisse deprehenduntur, tamen si à diversis furripuerint; sed ad cavendum periculum, tutius est eligendum; ideoque tales efficaciter inducendi sunt ad restituendum.

38 Tertius casus est, dum quis ab uno & eodem, diversis vicibus, modicum quid singulis vicibus accipit, sic tamen ut modica simul constituant notabilem quantitatem. Et tunc dicendum 1°, cum S. Thoma a. 6. ad 3. & Doctoribus communiter, quòd si singulis vicibus hoc faciat animo expresso vel interpretativo perveniendi ad notabilem quantitatem, in quolibet furtulo peccat mortaliter. Quia quodlibet furtulum procedit ex voluntate graviter damnificandi, tamquam actus imperatus ab actu imperante; actus verò exterior imperatus à voluntate mortaliter mala, est mortaliter malus, utpote participans malitiam interioris actus imperantis, uti constat ex dictis to. 1. Quia tamen malitia actus interni non est executivè completa, nisi dum pervenitur ad notabilem quantitatem, ante eam restitutionis obligatio non urget sub mortali.

39 Dicendum 2°. eum qui ex occasione, sine animo perveniendi ad notabilem quantitatem, sapius furatur modicum ab eodem, solum peccare venialiter donec ad notabilem perva-

niat quantitatem. Verum ubi advertit se per furtulum v. g. decimum, cæteris moraliter conjunctum, notabilem quantitatem complere, peccat mortiferè, etiamsi ex collectione omnium furtulorum venialium unum mortale non constituatur. Est sententia communis, quoad omnes partes.

Ratio primæ partis est quia talis nec aufert, nec auferre vult notabilem quantitatem, nec inferre proximo grave nocumentum.

Ratio secundæ partis est opposita: isto namque casu vult inferre, inferreque de facto grave nocumentum, eo ipso quo complere vult, & de facto complet grave damnum. Hoc autem facit qui sciens quantitatem notabilem compleri per ultimum furtulum, præcedentibus furtulis additum, illud addere vult, de factoque sciens & volens addit; non enim illud addere vult seorsim à præcedentibus, sed conjunctim, cum velit ultimum illud furtulum præcedentibus conjungere. Vult ergo materiam gravem, & grave proximi damnum complere. Per consequens vult mortale peccatum, non solum injustæ detentionis (ut volunt Medina, Navarrus, Lessius, & alii) sed & injustæ acceptionis (ut rectè Vasquez, Layman, & alii communiùs) eo ferè modo quo sapius faciens in die jejunii parvas comestiuiculas, scienter tandem pervenit ad ultimam, quæ juncta cæteris complet comestionem magnam; vel modico sapius tempore laborans in die festo, scienter pervenit ad tempus quidem adhuc in se modicum, sed quod cæteris adjunctum, complet notabile tempus, v. g. duarum horarum. Et ratio est, quia licet ultimum furtulum, ultima comestiuicula, ultima pars temporis quo laborat, in se non sit magna, magis quàm præcedentes, ob moralem tamen cum præcedentibus conjunctionem complet tempus magnum, comestionem magnam, furtum magnum; & ideò mortaliter peccat ultimo furto, ultimo labore, ultimâ comestione, potius quàm præcedentibus, factis absque intentione perveniendi ad quantitatem magnam.

Et ampliùs ostenditur, quòd non solum peccat mortaliter peccato injustæ detentionis, sed & peccato injustæ acceptionis, quia non solum peccat mortaliter dum scienter & volenter ultimum affem v. g. superaddit præcedentibus, quos adhuc habet, & restituere potest, verum etiam dum eos ampliùs non habet, nec habet in re, nec in spe, unde eos restituat. Quia superadditione ultimi affis equidem voluntariè complet gravem proximi læsionem, aliàs non futuram gravem. Equè verò mortale est, voluntariè complere gravem proximi læsionem, dum potest non complere, quàm completam non tollere, seu non reparare, dum tollere potest & reparare. Talis verò mortaliter non peccaret in sententia Medina. Non enim peccato injustæ acceptionis (ut ipse vult cum aliis supra relatis) neque peccato injustæ detentionis; quia iste non est in-

justus detentor, nisi ultimi assis; non verò præcedentium, quos nec habet amplius, nec potest, ac per consequens non tenetur restituere. Siquidem eo ipso definit injustè detinere materiam præcedentem, quo definit obligari ad illius restitutionem: cum non detineat injustè nisi qui tenetur restituere.

42 Ratio tertiæ partis, quòd utique ex collectione omnium furtulorum venialium non constituatur unum mortale furtum, est quia in illo casu unum furtum mortale non constituitur ex collectione omnium furtulorum, præter ultimum (cum cætera sine ipso, tam collectivè, quàm distributivè, supponantur levia) neque ex collectione omnium cum ultimo; quandoquidem ultimum nunquam fuerit veniale, sed semper mortale, prout ex præmissis constat. Igitur ex multis venialibus furtulis, etiam collectivè sumptis, non constituitur unum furtum mortale. Vide dicta to. i. ubi ostendimus, ex collectione omnium venialium de mundo nunquam fieri posse unum mortale, eò quòd malitia mortalis & venialis non sint ejusdem ordinis, sed malitia mortalis sit superioris, & in infinitum excedentis; veniale verò inferioris; imò in infinitum inferioris ordinis, prout docet S. Thomas 1. 2. q. 88. a. 4. Multiplicatio verò rerum inferioris ordinis quantalibet sit, nunquam evehit eas ad superiorem ordinem. Unde licet voluntas furandi unum eundemque assen in infinitum multiplicetur, nunquam equidem sit mortalis. Aliud est de materia levi & gravi, quæ quia ejusdem sunt ordinis, materia levis per sui multiplicationem fieri potest gravis.

43 Dicendum 3°. sicut furtum ultimi assis, v. g. decimi, scienter & volenter præcedentibus additum, est mortale; ita & furtum undecimi, duodecimi, &c. assis. Ita Rebellius, Bonacina, &c. Tam enim undecimo, duodecimo asse, &c. præcedentibus addito, completur notabilis læsio proximi, quàm decimo.

44 Dicendum 4°. si fur ultimum assen, v. g. decimum, surripiendo, nullo modo adverteret ad furta præcedentia, ne virtualiter quidem, vel interpretativè, vel ultimum superadderet, postquam furtula præcedentia per restitutionem reparasset, mortaliter non peccaret. Tunc enim furtula præcedentia moraliter ita se haberent, ac si non præcessissent.

CAPUT IV.

Satisfit objectionibus quæ sunt contra dicta capitula præcedentia.

45 **O**bjicies 1°. per leves detractiones nunquam pervenitur ad gravem: ergo nec per furta levia ad furtum grave.

Nego antecedens cum Card. de Lugo disp. 14. sect. i. sunt enim aliqui defectus, de se leves, quorum frequens multiplicatio non modicam certis personis causat infamiam: tamen enim vir religiosus non multum infametur dicendo quòd semel iterumque menti-

rus sit; secus dicendo quòd adeò frequenter mentiatur, ut mendax seu mendacius obnoxius censeatur.

Objicies 2°. dum repetitis vicibus furatur quis modica, singula furtula non sunt mortale peccatum: ergo nullum ex illis est mortale peccatum; si enim singula non sint, non est cur unum præ alio, v. g. ultimum præ primo.

Nego consequentiam; ratio namque cur ultimum potius mortale sit quàm primum, est quia ultimum complet materiam gravem, non primum, & qui primum assen furatur, nihil cogitans, nec intendens de ulterioribus furtis, non vult conjugere, nec de facto conjugit illum cum ulterioribus: utpote necdum existentibus in re, nec in intentione; qui verò furatur ultimum advertenter ut supra, vult illum conjugere, de facto conjugit cum præcedentibus adhuc existentibus, saltem in effectu, damnificatione scilicet proximi.

Objicies 3°. non satis explicatur, quomodo ultimum moraliter conjugatur cum præcedentibus, potius quàm primum cum subsequentibus. In quo enim consistit major illa conjunctio? Non in eo quòd novem præcesserint, & moraliter adhuc perseveret obligatio restitutionis eorum. Alias mortale foret furtum decimi assis post triginta annos additum novem aliis ante triginta annos eidem sublati, nec adhuc restituti. Non etiam in eo quòd novem præcesserint, & post breve tempus superaddatur decimus assis. Sic enim acceptio decimi assis æquè moraliter conjugitur novem acceptionibus præcedentibus, ac decimus assis novem assibus præcedentibus. Vel ergo ob hanc conjunctionem moralem, acceptio decimi assis, ut conjuncta novem acceptionibus præcedentibus, constituit unam acceptionem mortalem (adeoque ex collectione decem acceptionum venialium fit una acceptio mortalis) vel ob illam conjunctionem moralem decimus assis, ut conjunctus novem assibus præcedentibus, non constituit unam materiam gravem. Denique moralis illa conjunctio non consistit in expressa intentione quasi iteratò accipiendi retinendique novem asses præcedentes unà cum decimo, qui jam surripitur; nec in surreptione decimi assis cum reflexione ad novem asses antè surreptos eisdem. Tum quia non est cur intentio illa, vel reflexio magis uniat asses, quàm eorum acceptiones. Tum quia expressa illa intentio nunquam vel rarò adest; quemadmodum verò fur, qui per revelationem sciret se repetitis vicibus commissurum decem furtula, singula unius assis, non peccaret mortaliter primum furando; sic mortaliter non peccat, furando ultimum, cum reflexione ad anteriora furtula.

Respondeo id satis explicatum in responsione ad objectionem præcedentem: fur enim surripens decimum assen cum advertentia ad novem non diù ante surreptos, non vult furari

non debet re suâ spoliari : quia *bonæ fidei possessor sine plena & evidenti probatione removeri non debet.* § *retinenda* Instit. de interdict. Non probamus ergo, imò prorsus improbamus, quòd Spinula de elect. opin. disp. ult. sect. 7. & Sancius in select. disp. 33. & 43. licitam afferunt occultam compensationem, dum debitum solum est probabile. Quod profectò nimis injustum est, quia si res non sit tibi certò debita, possessorem (cujus in pari causa melior est conditio) totaliter privas re, ad quam jus saltem probabile habet, sicut tu, & insuper habet possessionem. Et si Judex à Republica constitutus injustè profert sententiam certam in re incerta (*grave enim satis est,* ait Gregorius Papa Can. *grave* 11. q. 3. & *indecens, ut in re dubia certa detur sententia;*) quantò magis homo privatus in causa propria se judicem constituens certam sententiam injustè profert, & exequitur, in re solum probabilis, adeòque incerta?

56 Tertia conditio est, ut non plus accipias, quàm tibi certò debitum sit.

Quarta, ut non possis, sive in judicio, sive extra judicium, rem tibi certò debitam obtinere, nisi cum magna molestia, gravibus expensis, litibus, amicitiaè jactura, &c. Si enim solutionem obtinere possis, petendo à debitore, vel à Judice, peccas occultà utendo compensatione, juxta Augustinum, S. Thomam, S. Antoninum, &c. Dicit enim Augustinus l. 22. contra Faust. c. 72. quòd licet Ægyptii injustè detinerent mercedem Hebræis debitam *pro eorum tam duris & injustis laboribus... quòd tamen si Moyses suâ sponte Ægyptios hoc titulo rebus suis privasset, aut hoc Hebræis suâ sponte fecissent, profectò peccassent.* Dicit etiam S. Thomas 2. 2. q. 66. a. 5. ad 3. quòd *qui furum accipit rem suam, apud alium injustè detentam, peccat quidem, non quia gravet eum qui detinet (& ideo non tenetur ad restituendum aliquid, vel ad compensandum) sed peccat contra communem justitiam, dum ipsi sibi usurpat rei suæ judicium, juris ordinem prætermisso: & ideo tenetur Deo satisfacere, & dare operam, ut scandalum proximorum, si inde exortum fuerit, sedatur.*

57 Verba denique S. Antonini p. 2. tit. 1. c. 15. §. 1. sunt ista: *Si ille à quo abstulisti tantundem habuisset de suo, & volebat reddere, in tali casu non tenetur ad restitutionem: peccavit tamen talis graviter sic auferendo, si poterat in judicio rem suam recuperare, quia non debebat sibi facere justitiam, sed Judex. Si autem in judicio non poterat rehabere suum, vel propter defectum probationis, vel propter tyrannidem, vel potentiam ipsius: tunc etiam nec accipiendo peccavit, nisi inde aliis scandalum pararetur.*

58 Quinta conditio est, ut absit violentia: utpote solum licita auctoritate publicâ, non privatâ, nisi adversum invalorem. Excipit quidem Sylvius q. 66. a. 3. casum, quo Republica foret adeò perturbata, ut nullus in judi-

cio jus suum obtinere posset. Sed non placet exceptio. Tum quia ne tunc quidem violentiæ usus esse potest absque periculo scandali, perturbationisque populi. Tum quia non magis apparet cur tunc liceat tibi ipsi privatâ auctoritate, per vim satisfacere pro debito, quàm pro accepta injuria, postquam aggressio desit.

Propterea Sotus, Valentia, Lessius, & alii 59 fatentur violentam compensationem non esse licitam, dum res tua apud debitorem non extat in specie: secus (inquiunt) dum extat. Sed cur licita non est, dum in specie non extat? Quia (inquiunt) privatâ auctoritate vim inferre non licet, nisi injusto invalori. Sed cum ob existentiam rei tuæ in specie non magis sit invalori actu, quàm si in specie non existeret, sed in genere dumtaxat, vel ratio illa probat neutro casu licitam esse violentam compensationem, vel nihil probat. Neutro proinde casu licita est, dum debitor est pacificus possessor rei debita.

Sexta conditio est, ut non fiat cum debitoris 60 damno longè majore quam sit debitum. Quia æqualitas non permittit illationem damni longè majoris pro vitando minori.

Septima, ut caveatur periculum, ne debitor, vel heredes ipsius, occultæ compensationis ignari, peccent ex conscientia erronea, perseverando in affectu non solvendi; caveatur quoque periculum, ne iterum solvant. Ad quod cavendum monendi erunt à creditore, sibi satisfactum esse, seque remittere si satisfactum non sit. Ita S. Antoninus p. 2. tit. 1. c. 15. §. 1. Navarrus in Manuali c. 17.

Octava, ut fiat in re eadem specie ac numero cum ea quæ debetur, si fieri queat: quòd si nequeat, fieri potest in re quocumque, servatâ æqualitate. Layman tr. 3. p. 1. c. 1. n. 10.

Nona, ut non fiat accipiendo rem tertii, 63 extantem apud debitorem. Quia creditor nullum in eam habet jus, furtive reus esset, furtipiendo eam invito domino.

Decima, ut etiam non fiat accipiendo rem 64 debitoris depositam apud se, vel apud unum tertium. Doctores communiter ex cap. *bona fides* de depositis l. *si quis vel pecunia*, & l. ult. Cod. de depositis.

Undecima, ut non fiat cum præjudicio 65 creditorum magis privilegiatorum, seu anteriorum, accipiendo rem debitoris non extantem apud te. Doctores communiter, aientes, non posse etiam fieri ex rebus ipsius, apud te extantibus, si sint diversæ rationis ab iis quæ tibi debentur, nec sint apud te loco pignoris. Tamen plures apud Dianam p. 3. tr. 5. resol. 10. p. 5. tr. 13. resol. 49. & p. 7. tr. 10. resol. 18. distinguentes damnum à præjudicio, existiment fieri posse cum damno creditorum anteriorum, ex rebus tui debitoris, etiam diversæ rationis, apud te quocumque titulo extantibus: tum quia videtur nimis durum quòd creditor rebus alienis providere debeat cum

proprio damno, dimittendo quod manu tenet, cum factura ejus quod sibi debetur. Tum quia consuetudo obtinuisse videtur, ut creditor tunc dicere possit: *Fam sum de meo credito securus, rem debitoris mei teneo, non rediturus, nisi debitum solvat.*

66 Verum obstat videntur canones & leges de iis qui priores sunt in solutione debitorum. Dicunt quidem ipsi jura illa solum procedere in foro judiciali, non in foro conscientiae. Sed cur hoc potius dicunt de canonibus & legibus illis, quam de canonibus ac legibus spectantibus ad praescriptionem? Jura illa in conscientia obligare docet S. Antoninus p. 2. tit. 2. c. 7.

CAPUT VII.

Furari nunquam, sive nullo unquam casu est licitum, quia intrinsece malum: furripere autem alienum, permixtum quidem est in extrema necessitate, quando aliter haberi non potest; sed illud extendere indefinitè ad necessitatem gravem, est dare ansam pauperibus ad passim furandum.

67 Ita verboreus Facultas Lovaniensis in censura hujus propositionis: *Permissum est furari, non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.* Quae est 36. ex damnatis ab Innocentio XI. Et 45. ex damnatis à Clero Gallicano anno 1700. de ea sic censente: *Hac propositio, quatenus furum permittit in gravi necessitate, falsa est, temeraria, & Reipublica perniciofa.*

68 Enimvero constitutus in necessitate, non habet jus furripiendi alienum propria auctoritate, nisi pro casu quo omnia sunt communia; quod ex communi Majorum traditione non contingit nisi in extrema necessitate. Unde S. Thomas 2. 2. q. 32. a. 7. ad 1. & q. 66. a. 7. ad 2. nulli nisi extremae necessitati tribuit vim efficiendi ut omnia sint communia. Et ibidem in corp. ad hoc ut liceat alienum furripere, necessitatem requirit talem, ut persona manifestè periclitetur; & non solum status ipsius: *Si adeo sit evidens &urgens necessitas, ut manifestum sit instanti necessitati de rebus occurrentibus esse subveniendum, puta cum immineret personae periculum, & aliter subveniri non potest, tunc licite potest aliquis ex rebus alienis sua necessitati subvenire, sive manifestè, sive occultè sublati.* Extra quem casum ibidem addit, quod quia multi sunt necessitatem patientes, & non potest ex eadem re omnibus subveniri, committitur arbitrio uniuscujusque dispensatio propriarum rerum, ut ex eis subveniat necessitatem patientibus.

69 Similiter S. Raymundus l. 2. cap. de furtis §. 10. *Si aliquis furatur cibum, vel potum, vel vestimentum, propter necessitatem famis, vel sitis, vel frigoris... ita quod nisi furetur, credit se non posse evadere mortem, non committit*

furtum, nec peccat... quia in necessitate tali omnia debent esse communia. Ita etiam Durandus, Major, Adrianus, & Doctores passim omnes.

Extra necessitatem vero extremam, cum 70 cuique commissa sit rerum suarum dispositio, a bitioque ipsius relicta determinatio pauperum, quibus velit dare, ex multis necessitatem gravem patientibus non tenetur determinatè dare tibi, sed tibi vel alteri. Si non tenetur dare tibi, tu ergo non potes accipere.

Nec dicas 1°. quemlibet habere jus à se 71 propulsandi necessitatem, etiam gravem. Quia extra necessitatem extremam jus non habet necessitatem suam propulsandi, alienum propria auctoritate furripiendo; sed eleemosynam petendo, vel Ecclesiastici Judicis officium implorando, ut divites compellat ad largiendum. Nam, ut notat Navarrus de redditib. eccles. q. 6. n. 6. naturali aequitate, vel solâ charitate obligatus ad aliquid faciendum, Judicis officio compelli potest.

Nec dicas 2°. in gravi necessitate divites 72 non esse rationabiliter invitos, cum teneantur dare, juxta illud Ambrosii: *Esorientium est panis, quem detines.* Quia ubi plures sunt necessitatem gravem patientes, divites non tenentur determinatè dare tibi, uti dixi n. 70. &, ut tenerentur, saltem non ex justitia, sed ex sola charitate, cujus obligatio non tribuit tibi jus alienum propria auctoritate furripiendi. Neque enim licitum est furripere quodcumque ex charitate debitum. Unde S. Raymundus ubi supra: *Si autem non patitur necessitatem ita magnam (id est extremam) peccat furripiendo: attenuatur tamen peccatum propter necessitatem; & in tali casu intelligitur Decretalis extr. de furtis: si quis propter necessitatem famis, aut nuditatis fuerit cibaria furatus, vel vestem, vel pecus, poeniteat hebdomadae tres.*

Non ergo in quacumque, etiam gravi 73 necessitate, omnia sunt communia. In qua igitur? Respondet S. Thomas q. 32. a. 7. ad 3. *In casu extremae necessitatis omnia sunt communia.* Unde licet ei qui talem necessitatem patitur, accipere de alieno ad sustentationem, si non inveniat qui sibi dare velit. Rationem dat q. 66. a. 7. quia secundum naturalem ordinem, ex divina providentia institutum, res inferiores ad hoc ordinantur, ut ex his subveniatur hominum necessitati, atque ut homines possint eis vitam suam servare. Hoc ergo jus à naturali institutione competit hominibus; nec sublatum est per rerum divisionem; quae cum solo jure gentium introducta fuerit, jus illud naturale auferte non potuit: facta proinde fuit salvo illo jure servandi ex iis vitam suam, extrema in necessitate, dummodò proximus, à quo res aufertur, in pari non sit necessitate, in qua sine dubio foret rationabiliter invitus.